

Huligán. Az utóbbi időben (főleg rendőrségi hírekben) újra meg újra előfordul a *huligán* szó. (Lásd pl. Népszabadság 1956. nov. 25. 3, 1957. jan. 22. 1, 9, 1957. márc. 16. 5, 8, 1957. márc. 24. 3, 4, 1957. márc. 30. 2; Élet és Irodalom 1957. márc. 29. 5, 1957. aug. 2. 4; Magyarország 1957. ápr. 3. 15, 1957. ápr. 10. 9, 1957. máj. 1. 8, 1957. aug. 7. 1; Magyar Ifjúság 1957. júl. 31. 2; Hétfői Hírek 1957. szept. 2. 3; Népakarat 1957. máj. 15. 8 stb.). Jelentését a legújabb, Bakos Ferenc szerkesztésében megjelent Idegen szavak szótára (Bp., 1957.) így határozza meg: „1. nyers, durva, erőszakos ember 2. *huligánok* elvadult csöcselék, amelyet főleg reakciós politikai célokra használnak fel.”

A *huligán* az angol *hooligan* 'csibész, vagány' szóból származik, amely 1890 körül bukant fel London délkeleti részének a slangjében; első írásos előfordulása 1898-ból ismeretes. Akkortájt népszerű volt egy tréfás dal, amely egy *Hooligan* (ír *Hoolihan*) nevű kihívóan nyers, kötekedő természetű családról szólt. Feltehető, hogy az e dal révén hírhedtté vált *Hooligan* családnev volt a *hooligan* köznévi forrása (Encyclopaedia Britannica 11; Shorter Oxford English Dictionary³ 1). Más vélemény szerint a *hooligan* szó a *Hooley Gang* 'Hooley bandája' szókapcsolatból fejlődött (Eric Partridge: A Dictionary of Slang and Unconventional English⁴). — Az angol szó hamarosan több európai nyelvben is elterjedt; Révai Nagy Lexikona (10) már 1914-ben nyilvántartja mint a magyarban is előforduló idegen szót *huligán* alakban. Bárczi Géza megfigyelése szerint a *huligán* 'semmiházi' 1932 körül a pesti jassznyelvben is ismeretes; szerinte a szó közvetlen átadója a jiddis nyelv volt (MNYTK. 29: 21). Használatossá vált az angol *hooligan* a németben (*Hooligan*), oroszban (*хулиган*) stb. is. Az orosz *хулиган* (vö. Vasmer: RussEtWb. 3: 278) pályafutása különösen figyelemre méltó. Az 1905-ös forradalom bukása után ugyanis ezzel a szóval illették azokat a brutális, erőszakoskodó elemeket, akik a szélsőséges reakciós körök („fekete százak”) uszítására Oroszország nyugati kormányzóságaiiban véres zsidóüldözéseket, pogromokat rendeztek különböző ürügyekkel (így pl. elhíresztelték, hogy a zsidók meg akarják dönteni a cári rendszert, vissza akarják állítani a jobbágyságot stb.). A 'csibész, útonálló, garázda alak' jelentésű *хулиган* használata mindennek következtében általános lett az orosz köznyelvben (1. Dal' szótára 3. vagy 4. kiadásának *напругом* és *хулиган* címszavát). Ma a *хулиган*, akárcsak a *хулиганство* 'csibészkedés, útonállás, garázdaság' bűnügyi műszónak számít, és szerepel a törvényhozás, bíraskodás nyelvében. Az orosz *хулиган* 'csibész' vagy 'pogromrendező' jelentésben több más nyelvben is meghonosodott, így pl. a németben (*Hooligan* 'orosz pogromrendező', 1. Fremdwörterbuch. Leipzig, 1954.), a bolgárban (*хулиган* 'csirkefogó, csibész, karcabetyár, csavargó', vö. Stefan Mladenov: Etimologičeski i pravopisen rečnik na bŭlgarskija knižoven ezik. Sofija, 1941.), a csehben (*chuligán* 'csavargó, csibész', 1. František Trávníček: Slovník jazyka českého. Praha, 1952.), a lengyelben (*chuligan* 'csibész, útonálló', 1. Słownik polsko-rosyjski. Pod red. N. I. Grekowa i. M. F. Rozwadowskiej. Warszawa, 1950.), a románban (*huligán* 'garázda

alak, csibész', l. Dictionarul limbii române literare contemporane. 2. 1956.) stb. Az utóbbi időben a *huligán* használata a magyarban ugyancsak elsősorban orosz hatásra terjedhet.

Úgy látszik, hogy az idegen eredetű bűnöző-nevek (*lator, pribék, kalóz, haramia, martalóc, betyár, briganti, bandita, gengszter* stb.) állandóan szaporodnak nyelvünkben (vö. Gombocz : Rabló és társai. MNy. 7 : 35—7).

Kiss Lajos